

ارائه الگوی مدیریت اکوتوریسم با تأکید بر بافت‌های اکولوژیک شهری (مطالعه موردی منطقه ۹ شهرداری اصفهان)

دریافت مقاله: ۹۹/۲/۲۰ پذیرش نهایی: ۹۹/۶/۱۶

صفحات: ۳۳۵-۳۵۹

سمیه حمصیان اتفاق: گروه شهرسازی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی تهران، ایران

Email: Hemmasian81@yahoo.com

حسین کلاتری خلیل آباد: گروه معماری و منظر شهری، جهاد دانشگاهی، تهران، ایران^۱

Email: H_Kalantari5002@yahoo.com

محمد میره‌ای: گروه جغرافیا، پردیس فارابی، دانشگاه تهران، ایران

Email: mirehei@ut.ac.ir

چکیده

در سال‌های اخیر، کم‌توجهی به پتانسیل‌های گردشگری پهنه‌های اکولوژیک شهری و سوءمدیریت در حفظ آنها باعث از بین رفتن باغ‌ها و اراضی کشاورزی و عدم‌استفاده بهینه از جاذبه‌های این پهنه‌ها گردیده است؛ بنابراین هدف از این تحقیق ارائه مدلی برای مدیریت بهینه اکوتوریسم در منطقه ۹ شهرداری اصفهان است که قابلیت تعمیم برای کلیه پهنه‌های اکولوژیک مشابه را داشته باشد. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و از نوع کیفی می‌باشد. به این منظور ابتدا به روش استار^۲ به بررسی وضع موجود شهرداری منطقه ۹ اصفهان می‌پردازد. جامعه آماری تحقیق مدیران و مسئولین شهرداری اصفهان بوده و سپس با کمک مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی و پیاده‌سازی روش گرندد تئوری، ۳ بعد، ۱۰ مقوله و ۳۵ زیر مقوله از این داده‌های آماری، استخراج شده است. مدل پیشنهادی با ترسیم دیاگرام ساده‌سازی شده روش استار و گرندد تئوری و تلفیق دو روش، تدوین گردیده است. این مدل پس از ارائه راهبردهای مدیریتی با بررسی وضع موجود و اقدامات انجام شده در ابعاد مدیریت (قانونگذاری، برنامه‌ریزی، کنترل و نظارت و مدیریت منابع)، در نظرگیری تمامی مقوله‌های اکوتوریسم (اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی، فرهنگی) و توجه به بافت اکولوژیک (حفاظت و توسعه و بهسازی)، طراحی شده است. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می‌دهد که مدیریت صحیح اکوتوریسم راهکاری اساسی جهت حفظ و توسعه پهنه‌های اکولوژیک شهری است. تصویب قوانین مرتبط و هماهنگ نمودن سازمان‌های مختلف در اجرایی نمودن آنها، برنامه‌ریزی در زمینه اجرا شدن طرح‌ها و ارائه طرح‌های مردم‌محور، نظارت مقتدرانه و تخصیص صحیح منابع از راهبردهای کلیدی بهبود وضعیت اجتماعی، زیست محیطی، اقتصادی و فرهنگی و در نهایت حفظ و توسعه بافت طبیعی فعلی است.

کلید واژگان: اکوتوریسم، مدیریت بافت شهری، روش استار، گراندد تئوری، منطقه ۹ شهرداری شهر اصفهان.

۱. نویسنده مسئول: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، بین خیابان ولیعصر (عج) و خیابان فلسطین، نیش خیابان برادران مظفر جنوبی (صبا)، پژوهشکده فرهنگ، هنر و معماری جهاد دانشگاهی

2 STAR (Situation, Task, Action, Result)

مقدمه

توسعه‌ی گردشگری، هم برای مدیریت مناطق دارای بافت اکولوژی و هم برای گردشگران مزایای فراوانی دارد، اما باید در نظر داشت انجام فعالیت‌های گردشگری در غیاب برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح می‌تواند بر تجارب گردشگران و از آن مهم‌تر بر کیفیت مناطق مقصد اثر منفی داشته باشد. اکوتوریسم و گردشگری با وجود همه مزیت‌ها و درآمدهای حاصله برای مردم در صورت نداشتن مدیریت اصولی و در خور توجه می‌تواند تخریب منابع طبیعی را در پی داشته باشد (حمیدیان و همکاران، ۱۳۹۹: ۷۵). رایج‌ترین شیوه‌های مدیریت پایدار محیطی، ارزیابی اکولوژیکی محیط زیست می‌باشد که معمولاً طیفی از روش‌های سیستمی در مدیریت محیطی را در برمی‌گیرد. در این رابطه، ارزیابی اکوتوریسم باید به عنوان یک ابزار مهم برای توسعه پایدار گردشگری در نظر گرفته شود (توکلی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۶). در رابطه نگرش و ابعاد اکوتوریسم نتیجه بررسی نگرش‌های محلی و رفتارها در حفاظت از جاذبه‌های اکوتوریستی نشان می‌دهد که نگرش عمومی به مناطق حفاظت شده در ارتباط با تغییرات جمعیتی جامعه، آموزش و آگاهی، مشارکت، هزینه و سودها، ارتباط با مقام‌های حفاظتی و مشخص کردن تاریخ و میزان مشارکت جوامع محلی در حفاظت است (سراقی و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۳۷). لذا رویکرد به اکوتوریسم به عنوان الگوی فضایی گردشگری در طبیعت، امروزه مورد توجه فراوانی قرار گرفته است و اکوتوریسم بسیاری از فضاهای جغرافیایی را تحت تاثیر قرار داده و الگوی فضای جدیدی را در نواحی مختلف جغرافیایی ایجاد کرده است (محمدی ترکمانی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۱۷). با توجه به اینکه عمده مناطق شهری امروزی دارای تراکم بالا و غیراستانداردی می‌باشند، چگونگی هماهنگ ساختن این فضاهای شهری با طبیعت و ایجاد یک اکوسیستم شهری برای رسیدن به اصول پایداری بعنوان مسأله‌ای مهم نمود می‌یابد. تجربه نشان داده است در نقاطی که گردشگری بدون برنامه‌ریزی و سیاستگذاری و توجه به ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مناطق توسعه یافته، اغلب دچار مشکلات اجتماعی و زیستی گشته است. چنین روشی در گسترش توریسم و اکوتوریسم موجب آسیب‌های جبران‌ناپذیر محیطی و اجتماعی در یک منطقه شده و این مناطق به جای ایجاد منبع درآمد، تبدیل به کانون‌های بحران برای مردم و مدیران منطقه می‌شوند (توکلی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۶). از اینرو بهره برداری از پتانسیل اکوتوریسم در یک منطقه نیازمند برنامه مدیریتی منسجم است. به نظر می‌رسد که مدیریت راهبردی می‌تواند راهکاری مناسب برای این مهم باشد (مروتی و اکبریان، ۱۳۹۸: ۱۶۱).

شهر اصفهان از دیرباز مقصد بسیاری از گردشگران داخلی و خارجی بوده است. این شهر با داشتن جاذبه‌های تاریخی و طبیعی نقش عمده‌ای را در جذب گردشگران خارجی به کشور ایفا نموده است. منطقه ۹ شهرداری اصفهان، پهنه اکولوژیک ناژوان را در خود جای داده است. در سال‌های اخیر، از بین رفتن باغ‌ها و اراضی کشاورزی، برهم خوردن انسجام اجتماعی محله‌ها، وجود بافت فرسوده و نامطلوب، کم‌توجهی به پتانسیل‌های گردشگری منطقه پهنه، نابسامانی‌های موجود در بافت‌های با پیشینه روستایی یا تاریخی منجر به کاهش مطلوبیت فضایی در این منطقه شده است. با توجه به وجود بافت‌های اکولوژیک در منطقه، حفظ و توسعه آنها، نیازمند اعمال مدیریت بهتری است. به عنوان مثال وجود زمین‌های کشاورزی در منطقه و رعایت حق مالکانه آنها، تغییر کاربری‌ها، آثار مثبت و منفی توسعه گردشگری در منطقه، از جمله عواملی هستند که مدیریت بافت اکولوژی منطقه می‌بایست برای آنها، تصمیم‌گیری کند. این منطقه در بخش طبیعی خود، پتانسیل‌های خوبی

برای گردشگری طبیعی (اکوتوریسم) فراهم آورده است. لذا شناخت و توجه به ابعاد مدیریت اکوتوریسم برای مدیریت بهتر بافت در منطقه، ضروری است. در این راستا، هدف کلیدی این پژوهش، طراحی الگوی مدیریت اکوتوریسم با تأکید بر بافت‌های اکولوژیک شهری در منطقه ۹ شهرداری اصفهان، است. الگوی ارائه شده بر پایه توجه به پتانسیل‌ها، ابعاد و مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و فرهنگی، می‌باشد. علاوه بر آن، برای مدیریت بهتر اکوتوریسم در این بافت، مدل نهایی به گونه‌ای ارائه شده که ابعاد مختلف مدیریت بافت اکولوژی را مورد توجه قرار داده و بر پایه توجه به پتانسیل‌ها، ابعاد و مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و فرهنگی، می‌باشد تا بتواند روش کارآمد و تحقق‌پذیری را ارائه نماید ضمناً با توجه به اهمیت و نقش اکوتوریسم در گردشگری و بتبع آن اقتصاد و پیشرفت کشور، مدل پیشنهادی با تأکید بر بافت‌های اکولوژیک شهری، طراحی شده است. الگوی ارائه شده می‌تواند به ارتقاء مدیریت بافت منطقه، بهبود وضعیت گردشگری و جایگاه منطقه در سطح ملی و بین‌المللی کمک نماید و قابلیت تعمیم برای مدیریت اکوتوریسم کلیه پهنه‌های اکولوژیکی شهری مشابه را داراست.

پیشینه و مبانی نظری

اگرچه متون متعددی که تا کنون در زمینه اکوتوریسم نگاشته شده‌اند، بیانگر وجود ابهاماتی در مورد پیدایش واژه اکوتوریسم هستند، اما یکی از مقالات مستدل طبیعت گردی نشان می‌دهد که این واژه را هکتور سبالوس لاسکورین^۳ در سال ۱۹۸۳ هنگامی که به پروژه حمایت از طبیعت در مکزیک می‌پرداخته، ابداع کرده است. برخی سابقه اکوتوریسم را به زمانی دورتر و به هتزر نسبت می‌دهند که این واژه را در دهه شصت برای تشریح روابط متقابل گردشگری، محیط زیست و ویژگی‌های فرهنگی استفاده نموده است. به اعتقاد هتزر، مفهوم اکوتوریسم در واکنش به رویه‌های نامناسب و منفی توسعه و نادیده گرفتن ملاحظات زیست‌محیطی شکل گرفته است که کارشناسان نسبت به برداشت بی‌رویه از منابع نگران بودند (طلیعه علیا، ۱۳۹۰: ۱۳۱). با وجود این جنبش اکوتوریسم از زمان آغاز جنبش جهانی زیست‌محیطی در دهه ۱۹۷۰ با شتاب به کار خود ادامه داده و در دهه ۱۹۸۰ تمرکز خود را بر توسعه پایدار گذاشته است. در دهه ۱۹۹۰ با مطرح شدن بحث‌های گردشگری پایدار و تاسیس انجمن بین‌المللی اکوتوریسم^۴ اوج گرفت. همچنین اجلاس زمین‌ریو و دستور کار ۲۱، در گسترش آن نقش قابل توجهی داشته‌اند. اهمیت اکوتوریسم در سطح مجامع بین‌المللی به جایی رسید که سازمان ملل سال ۲۰۰۲ را به عنوان سال بین‌المللی اکوتوریسم اعلام کرد و اجلاس جهانی اکوتوریسم را در کبک کانادا با ۱۲۰۰ شرکت‌کننده از سراسر جهان برگزار نمود (مارتینز^۵، ۲۰۱۸؛ هانسن^۶، ۲۰۰۷: ۶).

به طور کلی، اکوتوریسم مفهومی است که در طی ۳۰ سال گذشته تکامل یافته است، به گونه‌ای که اجتماع حفاظت، زندگی مردم در داخل و پیرامون مناطق حفاظت‌شده، و صنعت سفر شاهد یک شکوفایی و رونق در گردشگری طبیعت بوده که به منافع مشترک آنها در هدایت و راهبری رشد تحقق‌بخشیده است. اکوتوریسم

3 Ceballos-Lascurain

4 International Ecotourism Society (TIES)

5 Martinez

6 Hansen

تعهد نسبت به دستیابی به اهداف حفاظت، بهبود رفاه اجتماعات محلی و ایجاد کسب و کار های جدید را به ارمغان آورده است (تعهد به موقعیت نادر برد-برد-برد^۷). روابط بین طرفداران حفاظت از محیط زیست، اجتماعات و متخصصان گردشگری همواره روان و تعاملی نبوده است. (آدماسو^۸، ۲۰۲۰) با وجود این، مفهوم و رویه اکوتوریسم این بازیگران مختلف (یعنی حفاظت گرایان، اجتماعات و گردشگران) را زیر یک چتر جمع کرده است. اکوتوریسم به عنوان یک سکو برای ایجاد مشارکت، راهنمایی مشترک مسیر گردشگران در جست و جوی تجربه و همچنین یادگیری درباره مناطق طبیعی و فرهنگ های گوناگون نمایان شده است (دروم و مور^۹، ۲۰۰۲: ۱۴). اکوتوریسم یکی از فرم های بدیل گردشگری است که در طول چند دهه گذشته به طور مستمر در سطح جهانی اعتبار شایان توجهی به دست آورده است. همچنین یکی از جدیدترین فرصت های کسب درآمد از منابع طبیعی بدون تخریب نمودن محیط زیست می باشد. اصل بنیادین اکوتوریسم بر به حداقل رساندن اثرات منفی زیست محیطی، احترام به فرهنگ های محلی، کمک فعالانه به رفاه اقتصادی اجتماعات میزبان و همچنین مشارکت ذی مدخلان استوار است. اکوتوریسم این پتانسیل را دارد که تبدیل به راهبر توسعه گردشگری پایدار شود و فرصت هایی برای توسعه مناطق روستایی، به حاشیه رانده شده و دور افتاده فراهم سازد و در نتیجه زمینه های کاهش فقر را در این مناطق ایجاد کند. اکوتوریسم، توسعه اقتصادی و رفاه اجتماعی مردم را تحریک نموده در همان حال که از طریق آگاهی بخشی نسبت به حفاظت محیط زیست و میراث فرهنگی اقدام می نماید (همبرگ^{۱۰}، ۲۰۰۶؛ ایساک و وولکا^{۱۱}، ۲۰۱۲: ۹۷). در تلاش برای کاهش اثرات منفی گردشگری متداول، نگرش های مسئولانه تر و اخلاقی تری از نظر اجتماعی و زیست محیطی نسبت به گردشگری ترویج یافته است، که به طور معمول به آن اکوتوریسم و گردشگری پایدار گفته می شود؛ گرچه اصطلاحات دیگری مانند گردشگری مسئولانه، گردشگری طبیعت محور، گردشگری سبز و گردشگری بدیل استفاده شده است. برخی اکوتوریسم را به عنوان نوعی از گردشگری پایدار تعریف نموده اند که بر حفاظت از طبیعت و بهبود زندگی افراد محلی در مناطق روستایی و بکر تاکید دارد (هانسن^{۱۲}، ۲۰۰۷: ۴؛ وندایراد^{۱۳}، ۲۰۲۰). در مجموع با علاقه رو به رشد برای گذراندن اوقات فراغت در مراکز مربوط به طبیعت و افزایش آگاهی در زمینه محیط زیست گرایی، اکوتوریسم به یکی از به سرعت در حال رشد ترین بخش های صنعت گردشگری در جهان تبدیل شده است. در بیانیه سازمان گردشگری جهان در سال ۲۰۰۲ (به عنوان سال جهانی اکوتوریسم) بر اهمیت روزافزون اکوتوریسم در صنعت جهانی تاکید شده است. اکوتوریسم فراهم کننده ارتباطات و پیوندهای بهتر، اشتغال زایی محلی و توسعه پایدار است (چیا^{۱۴}، ۲۰۱۱: ۵۸). هکتور سبالوس لاسکورین در کنفرانس شهر مکزیکی اولین تعریف را از این اصطلاح به شرح زیر ارائه نمود:

7 win-win-win

8 Admasu

9 Drumm & Moore

10 Himberg

11 Isaac & Wuleka

12 Hansen

13 Wondirad

14 Cheia

اکوتوریسم به نوعی از گردشگری اطلاق می‌شود که شامل مسافرت به مناطق طبیعی نسبتاً دست‌نخورده با هدف خاص مطالعه، توصیف و بهره‌گیری از مناظر و گیاهان وحشی و حیوانات اش، و همچنین جنبه‌های فرهنگی موجود (گذشته و حال) در منطقه می‌باشد. اکوتوریسم دلالت بر یک علمی، زیبایی‌شناسی و فلسفی دارد، گرچه لازم نیست یک اکوتوریسم، فیلسوف، هنرمند و دانشمند حرفه‌ای باشد. نکته اصلی این است که شخص اکوتوریست این فرصت را دارد تا خودش را در طبیعت غوطه‌ور سازد به شیوه‌ای که بیشتر مردم نمی‌توانند در زندگی روزمره شهری خود لذت ببرند. این شخص در نهایت آگاهی و دانشی را در خصوص محیط زیست طبیعی و همچنین جنبه‌های فرهنگی اش به دست می‌آورد که وی را به یک فرد به شدت طرفدار موضوعات حفاظت محیط زیست طبیعی و جنبه‌های گوناگون آن تبدیل خواهد کرد (ایساک و وولکا^{۱۵}، ۲۰۱۲: ۹۸).

جامعه جهانی اکوتوریسم (۲۰۰۹) چنین به تعریف اکوتوریسم پرداخته است، سفر مسئولانه به مناطق طبیعی که از محیط زیست حفاظت نموده و رفاه افراد محلی را بهبود می‌بخشد (برنا^{۱۶} و همکاران، ۲۰۱۱: ۸۷). جامعه جهانی اکوتوریسم با عنایت به لوگو اش حفاظت متحدانه، اجتماعات و سفر پایدار، مواردی به این صورت را به عنوان اصول اکوتوریسم معرفی نموده است: (۱) به حداقل رساندن اثرات منفی بر محیط زیست و جنبه‌های مختلف آن؛ (۲) ایجاد آگاهی فرهنگی و زیست محیطی و احترام نسبت به آنها؛ (۳) فراهم ساختن تجربه‌های مثبت برای گردشگران و جامعه میزبان به صورت توأمان؛ (۴) فراهم نمودن مزایای مالی مستقیم برای حفاظت از محیط زیست؛ (۵) فراهم نمودن مزایای مالی، مقتدرسازی و توانمندسازی برای افراد محلی؛ (۶) افزایش حساسیت به شرایط اجتماعی، زیست محیطی و سیاسی جامعه میزبان (ام سی لاولین^{۱۷}، ۲۰۱۹؛ وندایرد^{۱۸}، ۲۰۱۱). افزون بر این، انجمن بین‌المللی اکوتوریسم اصول منتج از نشست‌ها، کارگاه‌های آموزشی و جلسات برگزار شده از سال ۱۹۹۱ برای دینفعان اکوتوریسم را این‌گونه بیان نموده است: (۱) کاهش اثرات منفی بر فرهنگ و طبیعت که می‌تواند به محل مورد نظر آسیب برساند. (۲) آموزش گردشگران در مورد اهمیت حفاظت. (۳) تأکید بر کار پرمسئولیتی که در همکاری با مردم و صاحب‌منصبان محلی اداره می‌شود تا نیازهای محلی و منافع حفاظت را نشان دهند. (۴) درآمدهای مستقیم برای حفاظت و مدیریت مناطق و حفاظت شده. (۵) تأکید بر نیاز بخش توریسم منطقه‌ای برای طراحی برنامه‌های مدیریت بازدیدکننده برای مناطق طبیعی یا مناطقی که به عنوان مقاصد زیست بومی تعیین می‌شوند. (۶) تأکید بر انجام مطالعاتی که بر موضوعات اجتماعی و زیست محیطی پایه‌ریزی شده‌اند و استفاده از برنامه‌های نظارتی بلندمدت برای اینکه اثرات اکوتوریسم بررسی شوند و اثرات منفی آن کاهش یابد. (۷) تلاش برای اطمینان از اینکه توریسم از تغییر قابل قبول محدودیت‌های اجتماعی و زیست محیطی تعیین شده توسط محققان با همکاری ساکنان محلی، فراتر نمی‌رود. (۸) کوشش برای افزایش منافع اقتصادی برای کشور میزبان، اجتماعات محلی به ویژه مردمی که پیرامون مناطق حفاظت شده و مناطق طبیعی زندگی می‌کنند. (۹) تکیه بر زیرساختی که در تطبیق با محیط

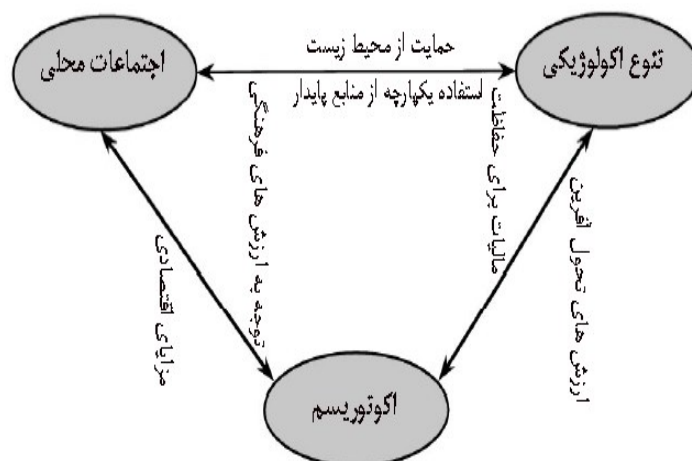
15 Isaac & Wuleka

16 Barna

17 McLaughlin

18 Wondirad

زیست، کاهش استفاده از سوخت های فسیلی، حفظ گیاهان و حیات وحش محلی و در ترکیب با محیط زیست فرهنگی و طبیعی توسعه یافته است (ایشیو^{۱۹}، ۲۰۱۰؛ بایس^{۲۰}، ۲۰۱۱؛ ماریکا^{۲۱}، ۲۰۱۳). آنتامد پث^{۲۲} (۲۰۰۹) بر مشخصه اصلی اکوتوریسم متمرکز شده است: سفری که به حفاظت و بهبود مکان های گردشگران کمک خواهد نمود. همچنین تلاش نموده تجربه اکوتوریسم را تعریف نماید و بر همین اساس در خصوص تعاریف سایر مفاهیم مرتبط از جمله گردشگری پایدار، گردشگری مسئول، گردشگری طبیعت محور و گردشگری سبز به این شرح اقدام نموده است: گردشگری پایدار نمایانگر فرمی از گردشگری است که منابع در دسترس را کاهش نمی دهد و گردشگران آینده را از لذت بردن از همان تجربه باز نمی دارد. گردشگری مسئولانه نمایانگر نوعی از گردشگری است که اثرات منفی بر محیط زیست را به حداقل می رساند. گردشگری طبیعت محور اصطلاح عمومی تری در خصوص هرگونه فعالیت و تجربه سفر با تاکید بر طبیعت می باشد. این نوع سفرها ممکن است از نظر زیست محیطی پایدار و مسئولانه باشند به همان اندازه که می توانند پایدار و مسئولانه نباشند. گردشگری سبز اصطلاحی است که اغلب معادل اکوتوریسم و گردشگری پایدار بکار گرفته می شود اما به طور دقیق به هر گونه فعالیت اطلاق می شود که دوستدار محیط زیست می باشد (ساندر، ۲۰۱۰؛ بارنا و همکاران، ۲۰۱۱: ۸۸). شکل (۱).

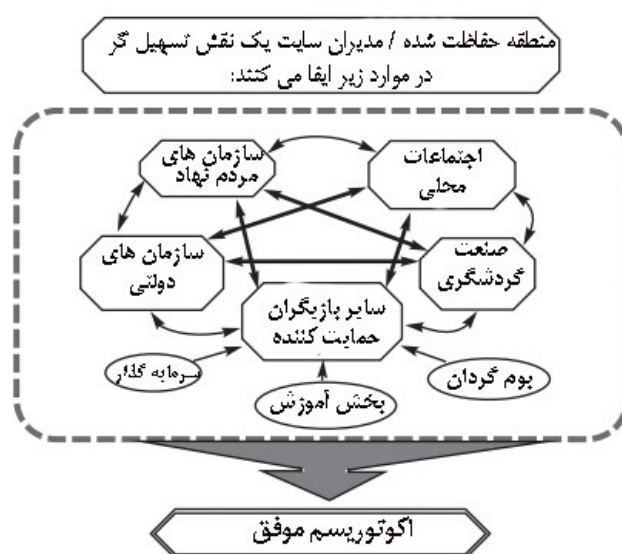
شکل (۱). شمای بخش اکوتوریسم

منبع: بنتانیل و همکاران^{۲۳}، ۲۰۱۸؛ چوی و همکاران^{۲۴}، ۲۰۲۰: ۳

طیف عظیمی از بازیگران با منافع و اهداف گوناگون در اکوتوریسم مشارکت می نمایند. گرچه برخی از نقش برجسته تری دارند، اما همه آنها در توسعه و مدیریت سایت های اکوتوریسم موثر هستند. کلید موفقیت

- 19 Eshetu
 20 Bith
 21 Marika
 22 Untamed Path
 23 Bennathaniel et al
 24 Choi et al

اکوتوریسم تشکیل مشارکت‌های قدرتمند است، به طوری که از این طریق می‌تواند اهداف چندگانه حفاظت و توسعه عادلانه را برآورده نماید (در این راستا شکل (۲) به خوبی به بازیگران مختلفی اشاره کرده که در موفقیت اکوتوریسم نقش قابل توجهی دارند). مشارکت ممکن است به خاطر شراکت بازیگران مختلف و نیازهای گوناگون آنها مشکل باشد. بازیگران کلیدی را می‌توان چنین طبقه بندی نمود: پرسنل منطقه حفاظت شده، افراد و سازمان‌های اجتماع، اعضای بخش خصوصی صنعت گردشگری و مجموعه‌ای از سازمان‌های غیر دولتی و مقامات دولتی. تعاملات موثر آنها موجب ایجاد اکوتوریسم کارآمد می‌گردد (روس و وال ۲۵، ۱۹۹۹: ۱۲۶؛ براوم و موور ۲۶، ۲۰۰۲: ۲۱). شکل (۲).

شکل (۲). بازیگران مورد نیاز برای موفقیت اکوتوریسم

منبع: براوم و موور ۲۷، ۲۰۰۲: ۲۱

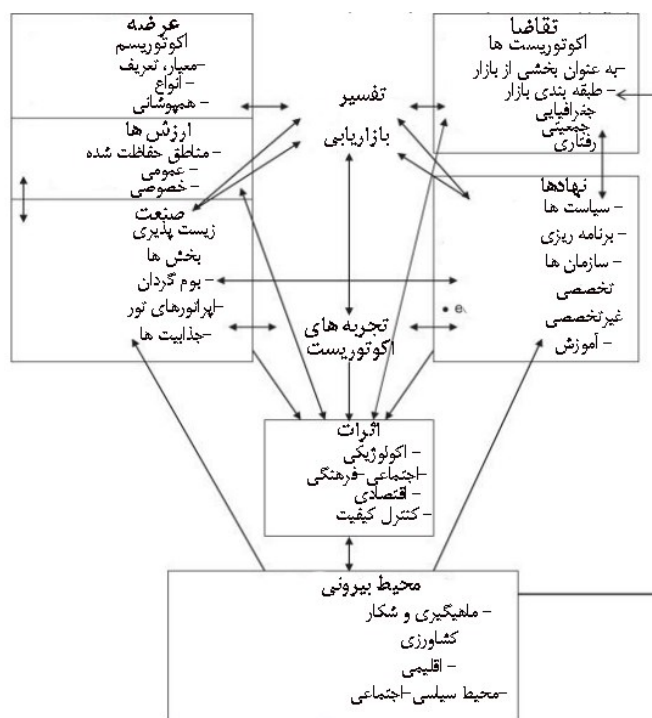
براساس مطالعات انجام‌شده، مدیریت بافت اکولوژیک شهری، شامل قسمت‌های مختلفی است که می‌بایست مورد توجه قرار گیرد. موضوعی که در تمامی مدل‌های مرتبط با مدیریت بافت اکولوژیک به آن توجه شده است این است که به طور مستقیم، مسئول حفظ و توسعه بافت اکولوژیک است. مسائل اقتصادی و تأمین منابع مالی لازم برای توسعه برای بافت‌های اکولوژیک، مسائل اجتماعی، فرهنگی و سیاسی نیز شاخص‌های دیگری هستند که در جنبه اکوتوریسم آن، باید مدنظر قرار بگیرند. وظایف کلیدی مدیریت که در هر بخش یا سازمانی سازوکارهایی تقریباً مشابه دارد، به صورت: برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، هدایت، هماهنگی، کنترل و اصلاح برنامه‌ها، تعریف می‌شوند در این راستا، به منظور طراحی یک مدل مدیریت بافت اکولوژیک، لازم است ابتدا وضعیت موجود مدیریت بافت اکولوژیک و همچنین نقاط قوت و ضعف آن، شناسایی شود. سپس برنامه‌های و

25 Ross & Wall

26 Drumm&Moore

27 Drumm&Moore

اقدامات مدنظر برای آینده طراحی شده و با تجزیه و تحلیل آنها قابلیت اجرایی بودن آنها، مورد سنجش قرار بگیرد. بنابراین برای ارائه مدل جهت مدیریت اکوتوریسم، لازم است به سه بعد کلیدی، اکوتوریسم، بافت اکولوژی و مدیریت بافت شهری توجه شود. شکل (۳).

شکل (۳). مدل مفهومی پارادایم اکوتوریسم

روش تحقیق

منطقه مورد مطالعه

منطقه ۹ از جمله مناطق حاشیه غربی شهر اصفهان است که قسمتی از مرز غربی اصفهان را تشکیل داده و به واسطه اماکن تاریخی (کوه آتشگاه و منارجنبان) و اکولوژیک (پهنه ناژوان و زاینده رود) دارای موقعیت توریستی نیز می‌باشد. این منطقه با مساحت ۲۰۲۵ هکتاری حریم و محدوده و جمعیتی معادل ۶۹۳۲۱ نفر، سهمی معادل ۴،۱ درصد مساحت و ۴،۲۵ درصد جمعیت شهر اصفهان را به خود اختصاص داده است. بافت روستایی این منطقه حدود ۱۵ سال است که در محدوده شهر اصفهان قرار گرفته است. اما هنوز زیر ساخت‌های زندگی شهری به طور کامل در این محدوده ایجاد نشده است. کم‌توجهی به پهنه‌های اکولوژی منطقه و نامطلوب بودن وضعیت مدیریت بافت منطقه و به دلیل اینکه شهر اصفهان محل سکونت پژوهشگر بوده و همچنین اینکه محل کار پژوهشگر در منطقه مورد مطالعه می‌باشد و جمع‌آوری اطلاعات در آن، آسان‌تر است به‌عنوان محدوده مکانی پذیرفته شده‌اند. این محدوده به سبب همجواری با زاینده رود و وجود مادی ها و انهار مختلف، دارای پهنه‌های اکولوژیکی زیادی به صورت نواری که امتداد رودخانه زاینده رود را شامل می‌شود و پراکنده در سطح منطقه که جوی ها و مادی های موجود را پوشش می‌دهد، می‌باشد. پوشش گیاهی

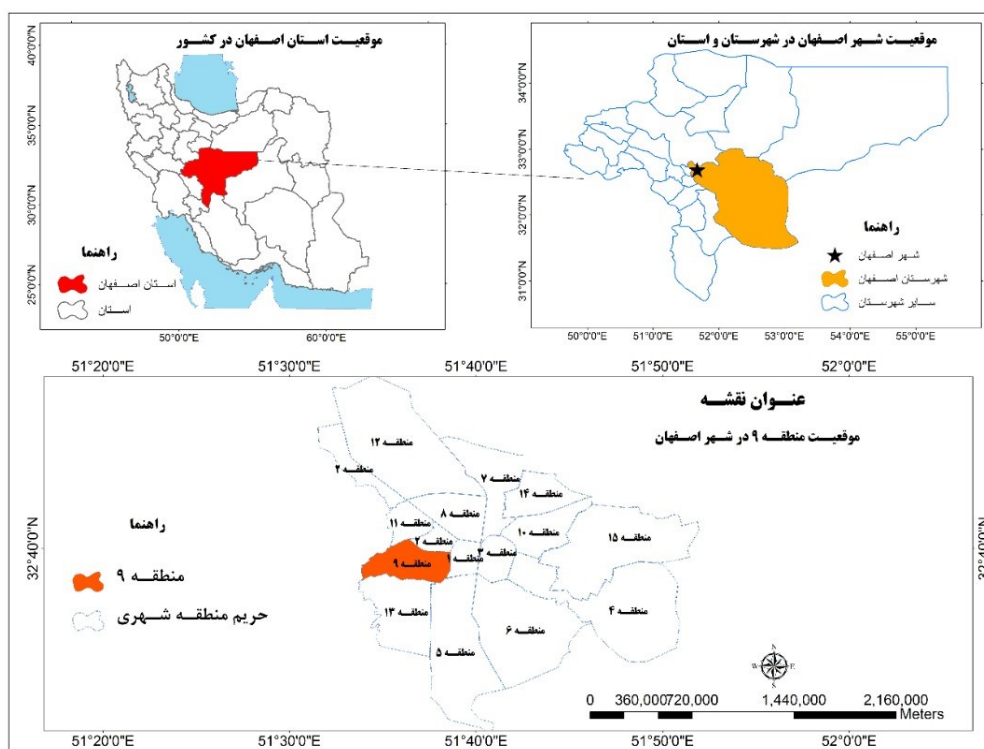

طبیعی منطقه ۹، پارک طبیعی ناژوان با مساحت ۱۲۰۰ هکتار می‌باشد. ناژوان تنها بقایای فضای سبز متمرکز شهر اصفهان می‌باشد که انجام پروژه‌های آب رسانی، برق رسانی و تامین روشنایی، محوطه سازی، ایجاد پارکینگ، احداث باغ پرندگان، نمایشگاه دائمی پروانه‌ها، احداث پارک‌های متعدد و زمین‌های بازی در آن، احداث پل و ... آن را به بزرگترین پارک تفریحی شهر اصفهان تبدیل کرده است. به نحوی که امروزه این پارک پذیرای گردشگرانی است که از کلیه استان‌های کشور و حتی سایر کشورها برای بازدید به این منطقه می‌آیند و می‌توان گفت این منطقه به عنوان یک قطب گردشگری بین‌المللی عمل می‌کند. بر طبق مطالعات به دست آمده از معتمدین محلی در هر هفته از ماه‌های سال حدود ۵۰ هزار نفر از این پارک دیدن می‌کنند. شکل (۴) و جدول (۱).

جدول (۱). وضعیت فضای سبز

پارک شهری		پارک محلی		پارک همسایگی		قطعات پراکنده سبز		انهار	جزایر ترافیکی	کمربند سبز حفاظتی ناژوان	
تعداد	مترائ	تعداد	مترائ	تعداد	مترائ	تعداد	مترائ	مترائ	مترائ	تعداد	مترائ
۱۰	۱۹۸۸۸۴	۱۱	۵۳۵۱۳	۳	۴۲۳۸	۷	۳۳۳۲۲	۵۹۰۱۸۵	۱۷۵۵	۱	۱۱۶۳ هکتار

منبع: آمارنامه اصفهان، ۱۳۹۹

شکل (۴). محدوده مورد مطالعه

داده و روش کار

پژوهش حاضر دارای رویکرد کیفی بوده و از روش نظریه داده بنیاد (گراندتئوری) به عنوان روش پژوهش استفاده شده است. به این منظور، ابتدا پروتکل مصاحبه براساس چارچوب روش استار، تدوین شده، سپس مفاهیم، مقوله‌ها و زیرمقوله‌ها با استفاده از روش گراندتئوری، استخراج شده‌اند. جامعه آماری این پژوهش، شامل تعداد ۱۵ نفر از خیرگان و کارشناسان شاغل در منطقه ۹ شهرداری اصفهان هستند. روش نمونه‌گیری، به صورت هدفمند است. روش جمع‌آوری اطلاعات، روش مصاحبه عمیق است. در این مطالعه با ۱۵ نفر مصاحبه انجام شد که از مصاحبه دهم به بعد، تکرار در اطلاعات دریافتی مشاهده شده است؛ اما برای اطمینان تا مصاحبه پانزدهم ادامه یافت، هرچند از مصاحبه یازدهم به بعد داده‌ها کاملاً تکراری بوده و به اشباع رسیده بود. مصاحبه با طرح سؤالاتی در مورد، مدیریت اکوتوریسم با تأکید بر بافت‌های اکولوژیک شهری آغاز می‌شد (مصاحبه باز) و باقی پرسش‌ها براساس پاسخ‌های مصاحبه شونده طرح می‌شد. تمامی مصاحبه‌ها ضبط شده و برای استخراج نکات کلیدی چندین بار مورد بررسی قرار گرفتند. در پایان، داده‌های حاصل از انجام مصاحبه‌ها، تجزیه و تحلیل شده، مفاهیم، مقوله‌های خرد و کلان، مشخص شده‌اند. مقوله‌های کلان مدل شامل اکوتوریسم، مدیریت بافت شهری و بافت اکولوژی هستند که در ادامه تشریح شده‌اند.

نتایج

در این پژوهش به منظور ارائه الگو برای مدیریت اکوتوریسم در منطقه ۹ شهرداری اصفهان، روش گراندتئوری بکار گرفته شده است. این روش یک تکنیک برای انجام تحلیل‌های کیفی بوده و بر مبنای مصاحبه‌های انجام‌شده، استوار است. مصاحبه با روش‌های مختلفی می‌تواند انجام شود. در این پژوهش، سؤالات مصاحبه براساس چارچوب روش استار، طراحی شده است. به این منظور، سؤالات در قالب مفاهیم، موقعیت (اس^{۲۸}) یا وضعیت موجود منطقه، وظیفه (تی^{۲۹}) سازمان‌های مسئول در منطقه، اقدامات (آی^{۳۰}) پیشنهادی برای بهبود وضعیت منطقه و نتیجه (آر^{۳۱}) مورد انتظار و بر مبنای سؤالات کلی زیر، طراحی شده است:

- ۱- وضعیت فعلی منطقه از نظر مدیریت اکوتوریسم با در نظر گرفتن بافت‌های اکولوژیک موجود، چگونه است؟
- ۲- چه سازمان‌ها و نهادهایی در مدیریت اکوتوریسم منطقه با در نظر گرفتن بافت‌های اکولوژیک، نقش دارند؟
- ۳- اقدامات و برنامه‌های پیشنهادی ارائه شده برای مدیریت اکوتوریسم منطقه با در نظر گرفتن بافت‌های اکولوژیک، چیست؟

۴- نتایج مورد انتظار از هر کدام از برنامه‌های پیشنهادی، چیست؟

سپس با بکارگیری روش گراندتئوری، مقوله‌ها و زیرمقوله‌های مدل مدیریت اکوتوریسم با تأکید بر مدیریت بافت شهری، مشخص شده است. خلاصه مراحل انجام پژوهش حاضر بر اساس این روش به شرح زیر است:

مرحله اول: ورود اطلاعات مصاحبه با رایانه: در مرحله اول پاسخ سؤالات مصاحبه که به صورت دستنویس بود، وارد رایانه شد و در نسخه ورد نگارش شده است.

مرحله دوم: استخراج کدهای اولیه: براساس پاسخ‌هایی که به سؤالات داده شده، فاکتورهای اصلی و اولیه استخراج شده است.

مرحله سوم: انجام کدگذاری باز: در این مرحله کد گذاری اولیه (باز) انجام شده است. به این معنا که کدهایی که در هر کدام از پاسخ‌ها نهفته بود، استخراج شده است. درواقع کدگذاری اولیه جهت آماده شدن برای کدگذاری محوری، صورت پذیرفته است.

مرحله چهارم: انجام کدگذاری محوری: در این مرحله کدگذاری محوری انجام شده است. به این منظور با انجام ویرایش‌هایی بر روی کدهای اولیه که استخراج شده‌اند، کدگذاری محوری جهت آماده شدن جدول برای کدگذاری انتخابی، انجام شده است.

مرحله پنجم: انجام کد گذاری گزینشی: در این مرحله با مرتب کردن کدهای گزینشی، زمینه برای تنظیم مؤلفه‌های شکل دهنده هر دسته از کدهای محوری فراهم گردیده است.

مرحله ششم: تدوین مدل حاصل از روش گرندد تئوری

در این مرحله ویرایش‌های لازم بر روی کدها اعمال شده است .

- کدگذاری باز: به منظور اجرای روش، با مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی، سؤالات مصاحبه در سه حوزه مدیریت بافت شهری، بافت اکولوژیک و اکوتوریسم، طراحی شده است. پس از اجرای مصاحبه، پاسخ‌ها به صورت دستنویس نگارش شده است. در ادامه پس از خوانش مکرر مطالب مصاحبه، فاکتورهای مهم شناسایی شدند. این فاکتورها یا مقوله‌ها برای انجام کدگذاری باز، بکار گرفته شده‌اند. نتایج در جدول (۲)، آمده است.

جدول (۲). کدگذاری باز

مفاهیم اولیه	کد باز	برگرفته از مصاحبه‌شوندگان
ایجاد نظم در حفظ پهنه‌های اکولوژیک	A1	P1, P5, P7
جلوگیری از سودجویی برخی افراد	A2	P2, P5, P9, P11, P14
حفظ اراضی بافت‌های اکولوژیک	A3	P1, P3, P4
ایجاد زمینه برای استفاده عموم از این اراضی	A4	P6, P5, P14, P7
ارائه طرح‌های مردم‌محور و مشارکتی	A5	P12, P8, P3
تشدید قوانین نظارتی	A6	P15, P10, P4
ارائه طرح‌های متنوع گردشگری	A7	P13, P9, P2, P11, P14
شناسایی کلیه منابع و موارد مصرف آنها	A8	P8, P2, P7
شناسایی کلیه اراضی مستعد بهره‌مندی از منابع	A9	P5, P9, P11, P8, P13
تخصیص اصولی موارد مصرف به اراضی	A10	P1, P4, P8, P11, P13
پیشنهاد طرح ملی جهت اراضی ناژوان	A11	P4, P15
تصویب طرح محافظت از اراضی ناژوان	A12	P4, P15
تخصیص منابع کافی جهت طرح محافظت از اراضی ناژوان	A13	P4, P15
مشارکت مردم در طرح محافظت از اراضی ناژوان با در نظر گرفتن منافع آنها	A14	P4, P15
نظارت مقتدرانه در اجرای طرح محافظت از اراضی ناژوان	A15	P3, P13, P14
هماهنگی دستگاه‌ها در راستای مدیریت بافت اکولوژیک منطقه	A16	تمامی کدها
برگزاری جلسات دوره‌ای پیرامون حفظ و گسترش پهنه‌های اکولوژیک	A17	P6, P12, P14
گسترش فضاهای سبز و پهنه‌های اکولوژیک و طبیعی	A18	P1, P2, P3, P5, P7, P8, P10, P12, P14

تمامی کدها	A19	حفاظت بهینه از فضاهای سبز و پهنه‌های اکولوژیک و طبیعی در منطقه
P1, P2, P3, P6, P8, P11	A20	هوای پاک
P1, P2, P3, P6, P8, P10	A21	ایجاد نشاط و شادابی
تمامی کدها	A22	جذب بیشتر گردشگر
تمامی کدها	A23	توسعه اکوتوریسم
P1, P2, P3, P5, P7, P9, P11, P12, P14	A24	گسترش پهنه‌های اکولوژیک منطقه
تمامی کدها	A25	حفظ پهنه‌های اکولوژیک
P3, P7, P8, P12	A26	جلوگیری از تخلقات ساختمانی
P4, P11, P13, P15	A27	برگزاری جلسات متعدد با معتمدین محلات و آموزش در رسانه‌ها
P6, P8, P9, P12, P15	A28	تدوین طرح جامع گردشگری و اطلاع‌رسانی به مردم
P8, P9, P13, P15	A29	تشویق مردم برای همراهی با طرح جامع گردشگری
P2, P4, P7, P10, P14	A30	افزایش آگاهی مردم نسبت به حفظ محیط زیست طبیعی
P1, P2, P4, P6, P8, P11	A31	جلوگیری از سوءاستفاده برخی افراد
P1, P3, P5, P7, P12, P13, P15	A32	ایجاد انگیزه در مردم به منظور همراهی طرح جامع گردشگری منطقه
P3, P5, P8, P10, P12	A33	بهبود وضعیت کیفی فضاها و پهنه‌های اکولوژی موجود
P3, P14, P15	A34	مشارکت دادن مردم در ارتقای کیفیت و سرعت انجام کارها
P9, P12, P15	A35	کاهش هزینه‌های مدیریت بافت اکولوژی منطقه

باتوجه به جدول (۲)، مصاحبه‌شوندگان، مؤلفه‌های مختلفی را در هر کدام از زیربخش‌های مدیریت اکوتوریسم، ارائه نمودند. در این میان بعضی از مؤلفه‌ها وجه اشتراک بین تمامی افراد پاسخ‌دهنده بوده است. مؤلفه‌های هماهنگی دستگاه‌ها در راستای مدیریت بافت اکولوژیک منطقه، حفاظت بهینه از فضاهای سبز و پهنه‌های اکولوژیک و طبیعی در منطقه، جذب بیشتر گردشگر، توسعه اکوتوریسم و حفظ پهنه‌های اکولوژیک، مؤلفه‌هایی هستند که تمامی پاسخ‌دهندگان بر آن، تأکید داشته‌اند. مصاحبه‌شوندگان اذعان داشتند، اولین قدم در راه بهبود وضعیت بافت اکولوژی منطقه ۹، حفاظت از پهنه‌های طبیعی موجود است. لذا، این موضوع تحت عناوین مختلف در بین کدهای شناسایی شده، تکرار شده است. از طرفی دیگر، هماهنگی دستگاه‌هایی که در مدیریت منطقه نقش دارند، گام مهمی در راستای مدیریت بافت اکولوژیک منطقه است. باتوجه به نوع بافت منطقه، سازمان‌ها و ارگان‌های مختلفی در مدیریت آن نقش دارند. مهم‌ترین آنها، شهرداری است. عدم هماهنگی بین این دستگاه‌ها، سبب می‌شود که اهداف تعریف شده برای منطقه، محقق نشود. از این رو، این موضوع از اهمیت بالایی برخوردار بوده و تمامی مصاحبه‌شوندگان بر آن اجماع نظر داشته‌اند. از آنجا که جذب بیشتر گردشگر سبب رونق اقتصادی منطقه می‌شود، این موضوع نیز در تمامی نظرات تکرار شده است. برخی کدها نیز کمتر مورد توجه قرار گرفته شده است. کدهایی مانند، پیشنهاد طرح ملی جهت اراضی ناژوان، تصویب طرح محافظت از اراضی ناژوان، تخصیص منابع کافی جهت طرح محافظت از اراضی ناژوان و مشارکت مردم در طرح محافظت از اراضی ناژوان با در نظر گرفتن منافع آنها نیز از این نوع هستند. سایر کدها به صورت متناوب در بین نظرات کارشناسان تکرار شده است. با انجام کدگذاری باز، تعداد ۳۵ کد مختلف استخراج شدند. این کدها به منظور دسته‌بندی مورد بازبینی قرار گرفته شده و فرآیند کدگذاری محوری برای آنها انجام شده است.

– کدگذاری محوری: به منظور اجرای کدگذاری محوری، کدهایی که در مرحله کدگذاری باز، مشخص شدند، در قالب دسته‌های مختلفی تقسیم‌بندی شده‌اند. به این منظور، کدهایی که از نظر مفاهیم و محتوا دارای اشتراکاتی هستند در دسته‌های یکسانی، قرار گرفته‌اند. نتایج کدگذاری محوری در جدول (۳)، آورده شده است.

جدول (۳). کدگذاری محوری

مقوله	مفهوم	کد
قانون‌گذاری	ایجاد نظم در حفظ پهنه‌های اکولوژیک	A1
	جلوگیری از سودجویی برخی افراد	A2
	حفظ اراضی بافت‌های اکولوژیک	A3
	ایجاد زمینه برای استفاده عموم از این اراضی	A4
برنامه‌ریزی	ارائه طرح‌های مردم‌محور و مشارکتی	A5
	تشدید قوانین نظارتی	A6
	ارائه طرح‌های متنوع گردشگری	A7
مدیریت منابع	شناسایی کلیه منابع و موارد مصرف آنها	A8
	شناسایی کلیه اراضی مستعد بهره‌مندی از منابع	A9
	تخصیص اصولی موارد مصرف به اراضی	A10
	پیشنهاد طرح ملی جهت اراضی نازوان	A11
	تصویب طرح محافظت از اراضی نازوان	A12
	تخصیص منابع کافی جهت طرح محافظت از اراضی نازوان	A13
	مشارکت مردم در طرح محافظت از اراضی نازوان با در نظر گرفتن منافع آنها	A14
کنترل و نظارت	همه‌انگهی دستگاه‌ها در راستای مدیریت بافت اکولوژیک منطقه	A15
	نظارت مقتدرانه در اجرای طرح محافظت از اراضی نازوان	A16
	برگزاری جلسات دوره‌ای پیرامون حفظ و گسترش پهنه‌های اکولوژیک	A17
حفاظت	گسترش فضاهای سبز و پهنه‌های اکولوژیک و طبیعی	A18
	حفاظت بهینه از فضاهای سبز و پهنه‌های اکولوژیک و طبیعی در منطقه	A19
توسعه و بهسازی	هوای پاک	A20
	ایجاد نشاط و شادابی	A21
	جذب بیشتر گردشگر	A22
	توسعه اکوتوریسم	A23
اقتصادی	گسترش پهنه‌های اکولوژیک منطقه	A24
	حفظ پهنه‌های اکولوژیک	A25
	جلوگیری از تخلفات ساختمانی	A26
اجتماعی	برگزاری جلسات متعدد با معتمدین محلات و آموزش در رسانه‌ها	A27
	تدوین طرح جامع گردشگری و اطلاع‌رسانی به مردم	A28
	تشویق مردم برای همراهی با طرح جامع گردشگری	A29
زیست‌محیطی	افزایش آگاهی مردم نسبت به حفظ محیط زیست طبیعی	A30
	جلوگیری از سوءاستفاده برخی افراد	A31
	ایجاد انگیزه در مردم به منظور همراهی طرح جامع گردشگری منطقه	A32
فرهنگی	بهبود وضعیت کیفی فضاها و پهنه‌های اکولوژی موجود	A33
	مشارکت دادن مردم در ارتقای کیفیت و سرعت انجام کارها	A34
	کاهش هزینه‌های مدیریت بافت اکولوژی منطقه	A35

در فرآیند کدگذاری محوری، کدهایی که از نظر محتوایی در یک راستا قرار گرفته‌اند، شناسایی شده و در یک دسته تقسیم‌بندی شده‌اند. به این منظور، کلیه کدهای شناسایی شده در ۱۰ دسته، قانونگذاری، برنامه‌ریزی، مدیریت منابع، کنترل و نظارت، حفاظت، توسعه و بهسازی، اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و فرهنگی، طبقه‌بندی شده‌اند. به این منظور تأثیر قانونگذاری در ۴ کد، برنامه‌ریزی در ۳ کد، مدیریت منابع در ۷ کد، کنترل و نظارت در ۲ کد، حفاظت در ۳ کد، توسعه و بهسازی در قالب ۴ کد، اقتصادی در ۳ کد، اجتماعی در قالب ۳ کد، زیست‌محیطی در ۳ کد و فرهنگی نیز در ۳ کد، در نظر گرفته شده است. به عنوان نمونه از دید کارشناسان، قانونگذاری در زمینه مدیریت بافت اکولوژی منطقه ۹ سبب، ایجاد نظم در حفظ پهنه‌های اکولوژیک، جلوگیری از سودجویی برخی افراد، حفظ اراضی بافت‌های اکولوژیک و ایجاد زمینه برای استفاده عموم از این اراضی، می‌شود.

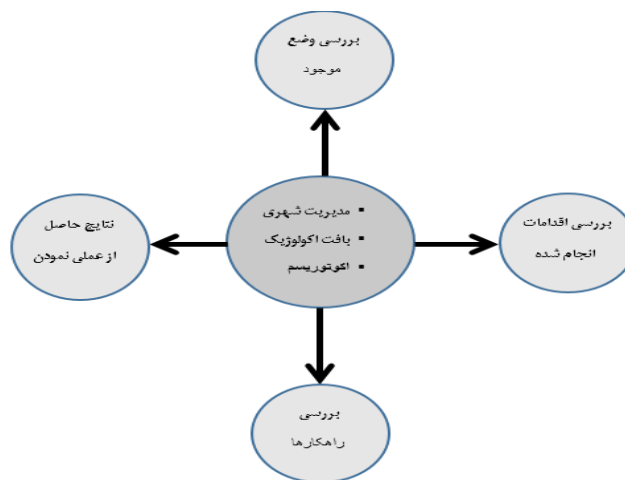
- کدگذاری گزینشی (انتخاب): تجزیه و تحلیل پایانی به منظور تکوین نظریه در این مرحله صورت گرفته است. در این مرحله ارتباط بین مقوله‌ها مشخص شده است. طبق بررسی‌های انجام شده، مدیریت اکوتوریسم با تأکید بر مدیریت بافت اکولوژی شهری را می‌توان در سه بعد مدیریت بافت شهری، بافت اکولوژیک و اکوتوریسم، مورد مطالعه قرار داد. به عبارت بهتر، برای شناخت مؤلفه‌های مدیریتی اکوتوریسم، لازم است مدیریت از این سه منظر، بررسی شود. مدیریت بافت شهری خود شامل مقوله‌های قانونگذاری، برنامه‌ریزی، مدیریت منابع و کنترل و نظارت می‌باشد. مدیران با پیشنهاد طرح‌های مختلف و تلاش برای به ثمر رساندن آن، می‌توانند زمینه را برای تصویب قوانینی که حافظ بافت اکولوژی منطقه باشد، فراهم نمایند. برنامه‌ریزی یکی از ارکان مدیریت در تمامی سطوح است. این فاکتور در مدیریت بافت اکولوژی شهری نمود بیشتری دارد. از آنجا که منابع مالی شهرداری منطقه ۹ برای مدیریت بافت محدود است، بنابراین می‌طلبد که راهکارها و روش‌های مبتکرانه نظیر طرح ملی جهت اراضی ناژوان ارائه و اجرایی شود. آخرین گام، کنترل و نظارت بر اجرای بهتر طرح‌های پیشنهادی است. بافت اکولوژیک شامل دو مقوله حفاظت و توسعه و بهسازی است. گسترش بافت و تحقق اهداف تعریف شده برای آن مستلزم حفاظت بهینه از بافت موجود و تلاش در راستای توسعه و بهسازی آن است. از این طریق، می‌توان به شکوفایی و جذب بیشتر توریست در منطقه امیدوار بود. برای بررسی اکوتوریسم نیازمند مطالعه تأثیر آن بر روی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و فرهنگی، هستیم. از دیدگاه اقتصادی، ارائه طرح‌های مبتکرانه و اقتصادمحور سبب گسترش و حفظ پهنه‌های اکولوژیک در منطقه می‌گردد. بعد اجتماعی مستلزم مشارکت حداکثری مردم در مدیریت بافت منطقه است. از نظر زیست‌محیطی، افزایش آگاهی مردم نسبت به حفظ محیط زیست طبیعی تا حد زیادی به حفظ و نگهداری بهتر کمک می‌کند. از دیدگاه فرهنگی، انجام فعالیت‌های فرهنگی منتج به بهبود وضعیت کیفی فضاها و پهنه‌های اکولوژی موجود، مشارکت دادن مردم در ارتقای کیفیت و سرعت انجام کارها و کاهش هزینه‌های مدیریت بافت اکولوژی منطقه، می‌شود.

تدوین مدل نهایی

با توجه به روند مطالعات و بررسی داده‌های این پژوهش و استفاده از دو روش گزند تئوری و استار مراحل طراحی مدل به صورت زیر است :

گام اول : ساده سازی روش استار

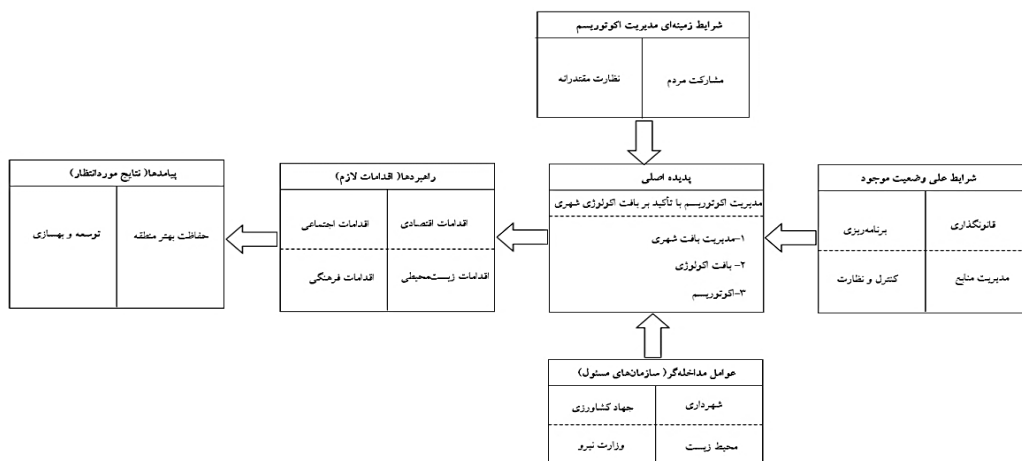
- بررسی وضع موجود در منطقه ۹ شهرداری اصفهان از نظر مدیریت، اکوتوریسم، بافت اکولوژیک
- بررسی اقدامات انجام شده و وظایف هر کدام از دستگاه های دخیل از نظر مدیریت، اکوتوریسم، بافت اکولوژیک در منطقه ۹ شهرداری اصفهان
- ارائه راهبردها و اینکه در خصوص مدیریت، اکوتوریسم، بافت اکولوژیک هر کدام از دستگاه ها و مردم چه اقداماتی باید ارائه بدهند
- اگر همه دستگاه ها و مردم این کارها رو ارائه بدن چه نتایجی به همراه خواهد داشت. شکل(۵).

شکل(۵). مدل ساده سازی شده روش استار

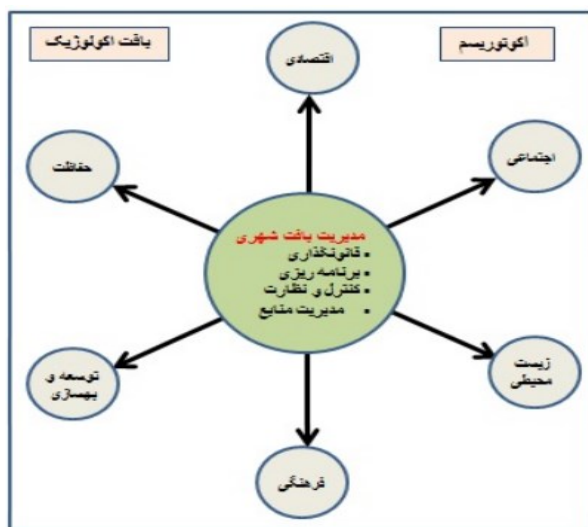
گام دوم : ساده سازی روش گرندد تئوری

سپس با بکارگیری روش گراندتئوری و باتوجه به تحلیل‌های انجام‌شده به کمک کد گذاری باز و محوری و گزینشی مقوله‌ها و زیرمقوله‌های مدل ساده سازی شده از روش گرندد آورده شده است. که شامل سه بعد مشتمل بر مدیریت بافت شهری (شامل مقوله های برنامه ریزی، قانونگذاری، کنترل و نظارت، مدیریت منابع)؛ اکوتوریسم (شامل مقوله های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی) و در نهایت بافت اکولوژیک(شامل مقوله های حفاظت و توسعه و بهسازی)می باشد. مدل ساده سازی شده از روش گرندد تئوری در زیر آورده شده است . شکل (۶).

شکل (۶). مدل ساده سازی شده روش گرند تئوری

گام سوم: تلفیق دو روش مورد استفاده جهت طراحی مدل مدیریت اکوتوریسم: بعد از ساده سازی دو روش به کار رفته و مدل سازی آنها با توجه به رویکرد پژوهش که تأکید بر محوریت مدیریت و در راستای اکوتوریسم و حفظ و گسترش بافت های اکولوژیک شهری می باشد، هسته اصلی طراحی، مدیریت بافت شهری و شاخه های ان ابعاد شناسایی شده بافت اکولوژیک و اکوتوریسم قرار گرفت شکل (۷).

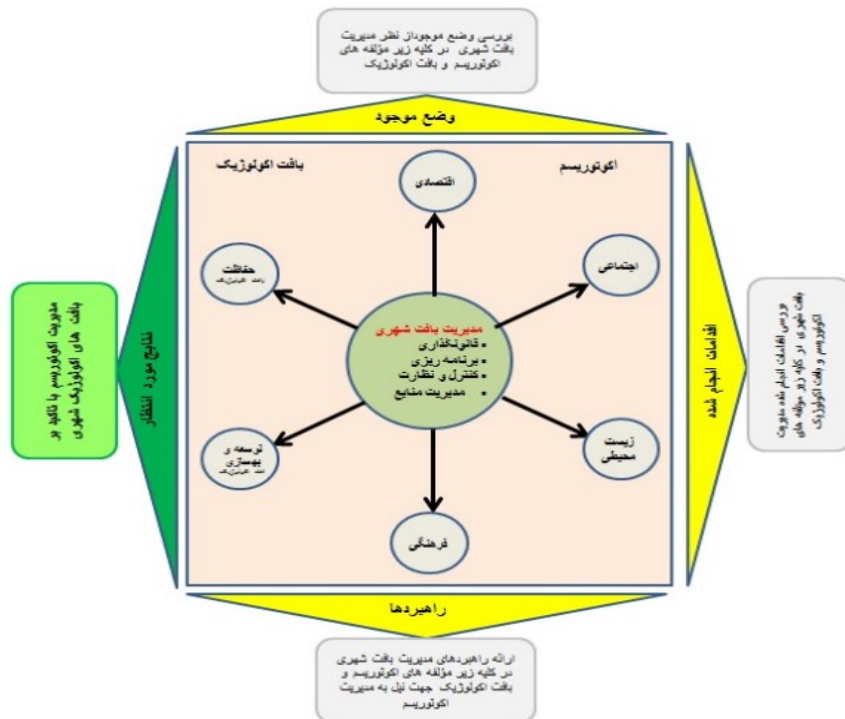

شکل (۷). دیاگرام حاصل از گام سوم پژوهش

گام چهارم: طراحی الگوی مدیریت اکوتوریسم

با بهره گیری از روش استار و با توجه به اینکه ملاک در طراحی الگوی مدیریتی ای که بهترین نتیجه برای مدیریت اکوتوریسم باشد. روش کار به این صورت است: بررسی وضع موجود؛ بررسی اقدامات انجام شده و ارائه راهبردها شکل (۸).

شکل (۸). مدل مدیریت اکوتوریسم با تأکید بر بافت های اکولوژیک شهری

از نظر مدیریت بافت شهری شامل : قانونگذاری؛ برنامه ریزی؛ کنترل و نظارت و مدیریت منابع در تمامی مقوله های حاصل از ابعاد اکوتوریسم و بافت اکولوژیک شامل اقتصادی؛ اجتماعی؛ زیست محیطی؛ فرهنگی؛ حفاظت بافت اکولوژیک و توسعه و بهسازی بافت اکولوژیک می پردازیم که منتج به بهترین شیوه مدیریت اکوتوریسم در بافت های اکولوژیک شهری شود. جدول (۴).

جدول (۴). مطالعه وضع موجود

مطالعه وضع موجود	قانونگذاری	برنامه ریزی	مدیریت منابع	کنترل و نظارت
اجتماعی	طرح جامع گردشگری و قوانین هماهنگی دستگاههای ذیربط موجود نیست	برنامه ریزی جامع جهت ایجاد انگیزه و همراهی مردمی با طرح جامع گردشگری صورت نگرفته	انگیزه کافی مشارکت افراد بومی در مدیریت منابع موجود ندارد	مشارکت مردمی در جلوگیری از ساخت غیر اصولی و کنترل و نظارت بر پهنه های اکولوژیک به صورت کم و بیش و نه کلی
اقتصادی	وجود قوانین کافی در بهره برداری اقتصادی از پهنه های اکولوژیک وجود ندارد و استفاده از قانون ماده ۱۴ زمین شهری جهت احداث باغ ویلا صورت	برنامه ریزی جامع جهت بهره برداری حقوق مالکانه و منافع اقتصادی آنها نیست	بهره برداری غیر اصولی از کلیه منابع موجود و عدم وجود حقوق مالکانه به صورت تولیدات محصولات کشاورزی	وجود تخلفات ساختمانی و عواقب اقتصادی آنها

			نمی گیرد	
فرهنگی	سند بالادستی در مورد ارتقاء کیفی و فرهنگی بافت اکولوژیک موجود نیست	اجرای گسترده تبلیغات فرهنگی و واگذاری نظام مند آنها به مردم جهت شرکت در امور فرهنگی انجام نمی گیرد	تبلیغات مختلف فرهنگی جهت بالا بردن آگاهی مردم در حفظ منابع به صورت پراکنده و موردی صورت میگیرد	عدم انجام تبلیغات فرهنگی جهت ارتقاء آگاهی و منع از انجام هر گونه کار خلاف ضوابط
زیست محیطی	طرح جامع گردشگری منطقه وجود ندارد	عدم برنامه ریزی جامع جهت کاهش خطرات زیست محیطی	قوانین در راستای حفاظت محیط زیست طبیعی و کاهش مخاطرات آن به صورت غیر منسجم انجام می گیرد	عدم کنترل و نظارت کامل بر روی محیط زیست و جلوگیری از هر گونه آسیب به این عرصه ها
حفاظت بافت اکولوژیک	عدم وجود قوانین هوای پاک و منع ساخت و ساز غیر اصولی و قوانین حفظ بافت اکولوژیک	شناسایی کامل املاک پهنه های اکولوژیک جهت تکمیل بانک اطلاعاتی و اعمال قوانین نظارتی جهت حفاظت از آنها وجود ندارد	اختصاص منابع کافی در مدیریت شهری جهت حفاظت از پهنه های اکولوژیک صورت نگرفته	عدم شناسایی کامل بافت های اکولوژیک که می بایست محافظت شوند و نظارت مستمر بر آنها
توسعه و بهسازی بافت اکولوژیک	عدم وجود قوانین گسترش و بهسازی بافت اکولوژیک	شناسایی پلاک های ساخته شده، دایر و بایر جهت توسعه و بهسازی پهنه های اکولوژیک	پتانسیل زمین های دارای منابع ذخیره، نیازمند بهسازی و مستعد توسعه دارای بافت اکولوژیک جهت توسعه و بهسازی به طور کامل شناسایی نشده	عدم شناسایی همه پلاک های مستعد توسعه و نیازمند بهسازی و کنترل و نظارت بر آنها

بر اساس جدول (۴)، طرح جامع گردشگری با هماهنگی دستگاههای ذیربط و توجه به مشارکت مردم و در نظر گرفتن مشوق های لازم برای تحریک مشارکت آنها صورت نگرفته است، قوانین کافی در بهره برداری اقتصادی از پهنه های اکولوژیک وجود ندارد. قوانین کافی در بهره برداری اقتصادی از پهنه های اکولوژیک از جمله استفاده از قانون ماده ۱۴ زمین شهری جهت احداث باغ ویلا وجود ندارد. سند بالادستی در مورد ارتقاء کیفی و فرهنگی بافت اکولوژیک تدوین و تصویب نشده است. پتانسیل زمین های دارای منابع ذخیره، نیازمند بهسازی و مستعد توسعه دارای بافت اکولوژیک جهت توسعه و بهسازی به طور کامل شناسایی نشده است. جدول (۵).

جدول (۵). بررسی اقدامات انجام شده

بررسی اقدامات انجام شده	قانونگذاری	برنامه ریزی	مدیریت منابع	کنترل و نظارت
اجتماعی	هرکدام از دستگاههای اجرایی دارای قوانین مجزا جهت اجرای قوانین مربوطه می باشد و بعضا در قوانین موردی از مشارکت جهت پیشبرد بهره میبرند	برنامه ریزی هایی جهت توسعه اکوتوریسم با مشارکت مردمی جهت جذب گردشگر به صورت پراکنده صورت گرفته	بعضا به صورت سلیقه ای و بنا به نظر مدیریت دستگاههای مختلف اجرایی و نه قانونمد از مشارکت افراد بومی در مدیریت منابع موجود استفاده شده	مشارکت مردمی در جلوگیری از ساخت غیر اصولی و کنترل و نظارت بر پهنه های اکولوژیک صرفا به صورت داوطلبانه و خود جوش می باشد.
اقتصادی	وجود قانون ماده ۱۴ زمین شهری جهت احداث باغ ویلا . وجود قوانین پراکنده حقوق مالکانه	بعضا توسط شهرداری جهت بهره برداری های اقتصادی و جذب توریسم ، بازارهای فصلی گل و گیاه و مجوز تاسیس گلخانه و همایش های مختلف مردمی جهت معرفی و فروش محصولات کشاورزی و گلخانه ای صورت گرفته	بهره برداری اصولی از بعضی از منابع موجود و حقوق مالکانه به صورت تولیدات محصولات کشاورزی و نه کاملا صورت گرفته	جلوگیری از تخلفات ساختمانی و عواقب اقتصادی آنها با استفاده از عواید حاصل از قانون ماده صد شهرداری و آراء صادره آن امکانپذیر است
فرهنگی	قوانینی در خصوص ارتقاء فرهنگی بعضا به صورت مناسبتی و پراکنده می باشد	تبلیغ جهت برپایی نمایشگاههای گل و گیاه و محصولات مختلف و ارتقاء سطح آگاهی مردمی و جذب گردشگر	انجام تبلیغات مختلف فرهنگی جهت بالا بردن آگاهی مردم در حفظ منابع توسط معاونت فرهنگی شهرداری و کمیته فرهنگ شهروندی صورت گرفته	تبلیغات فرهنگی جهت جهت ارتقاء آگاهی و منع از انجام هر گونه کار خلاف ضوابط توسط معاونت فرهنگی شهرداری مناطق صورت میگیرد
زیست محیطی	طرح های گردشگری متکی بر طبیعت صرفا بدون طرح مشخص و به صورت پراکنده و موازی کاری نهادهای ذیربط انجام می شود	در مواجهه با خطرات پیش آمده زیست محیطی بعضا برنامه ریزی های موقتی برای جبران آنها صورت میگیرد	اجرای نمودن قوانین در راستای حفاظت محیط زیست طبیعی و کاهش مخاطرات آن صرفا توسط شهرداری و جهاد کشاورزی صورت میگیرد.	کنترل و نظارت بر روی محیط زیست و جلوگیری از هر گونه آسیب به این عرصه ها توسط جهاد کشاورزی به صورت موردی و نه کنترل مداوم صورت میگیرد
حفاظت بافت اکولوژیک	وجود قانون ماده ۱۰۰ و تبصره یک ماده یک و کمیسیون ماده پنج و قوانین خدمات شهری شهرداری و جهاد کشاورزی و مسکن و	بعضا در شهرداری عرصه های اکولوژیک موجود با استفاده از نرم افزار سرای ۸ و نرم افزارهای اطلاعات جغرافیایی قابل	در آمدی از شهرداری و مدیریت شهری جهت حفاظت از پهنه های اکولوژیک اختصاص داده شده است .	شناسایی بافت های اکولوژیکی که می بایست محافظت شوند با توجه به بازدیدهای دوره ای شهرداری و جهاد کشاورزی و

نظارت مستمر بر آنها توسط گشت های خدمات شهری شهرداری صورت میگیرد که کلیت پهنه را پوشش نمی دهد		شناسایی و محافظت می باشد .	شهرسازی	
شناسایی پلاک های مستعد توسعه و نیازمند بهسازی و کنترل و نظارت بر آنها بر حسب ابلاغ دستور های مدیریتی و نظر مدیریتی مربوطه مبنی بر اجرای قوانین مرتبط	پتانسیل ها و زمین های دارای منابع ذخیره ، نیازمند بهسازی و مستعد توسعه دارای بافت اکولوژیک جهت توسعه و بهسازی به صورت پراکنده و بعضا موضوع محور شناسایی شده است	بعضا و نه کاملا شناسایی پلاک های ساخته شده ، دایر و بایر جهت توسعه و بهسازی پهنه های اکولوژیک در جهاد کشاورزی و شهرداری صورت گرفته	وجود قوانین کمیسیون ماده پنج و تبصره یک ماده یک و قوانین توسعه حریم و محدوده جهت توسعه بافت اکولوژیک	توسعه و بهسازی بافت اکولوژیک

بر اساس نتایج جدول (۵)، اقدامات دستگاه های اجرایی برای مدیریت اکوتوریسم بافت های اکولوژیک شهری منطقه ۹ کلان شهر اصفهان کافی نیست. چرا که هر یک از دستگاه های اجرایی قانون خاص خود را دارند؛ به مشارکت مردم در روند توسعه اکوتوریسم، پیشگیری از ساخت غیر اصولی و کنترل و نظارت بر پهنه های اکولوژیک توجه نشده؛ قوانین منسجم و یکپارچه ای برای حقوق مالکانه و ارتقاء فرهنگی وجود ندارد و شناسایی بافت های اکولوژیک و نظارت بر حفظ آنها صورت نگرفته است. جدول (۶).

جدول (۶). بررسی راهبردها

راهبرد ها	قانونگذاری	برنامه ریزی	مدیریت منابع	کنترل و نظارت
اجتماعی	تدوین طرح جامع گردشگری و قوانین هماهنگی دستگاههای ذیربط	برنامه ریزی جهت ایجاد انگیزه و همراهی با طرح جامع گردشگری	ایجاد انگیزه و مشارکت افراد بومی در مدیریت منابع موجود	ایجاد انگیزه جهت مشارکت مردمی در جلوگیری از ساخت غیر اصولی و کنترل و نظارت بر پهنه های اکولوژیک
اقتصادی	تدوین و بکارگیری قوانین بهره برداری اقتصادی منجمله استفاده از قانون ماده ۱۴ زمین شهری جهت احداث باغ ویلا	برنامه ریزی بهره برداری حقوق مالکانه جهت بهره برداری از منافع اقتصادی	بهره برداری اصولی از کلیه منابع موجود و حقوق مالکانه به صورت تولیدات محصولات کشاورزی	جلوگیری از تخلفات ساختمانی و عواقب اقتصادی آنها
فرهنگی	تدوین سند بالادستی در مورد ارتقاء کیفی و فرهنگی بافت اکولوژیک	استفاده از برنامه ریزی تبلیغاتی فرهنگی و واگذاری امور به مردم جهت شرکت در امور	انجام تبلیغات مختلف فرهنگی جهت بالا بردن آگاهی مردم در حفظ منابع	انجام تبلیغات فرهنگی جهت جهت ارتقاء آگاهی و منع از انجام هر گونه کار خلاف ضوابط
زیست محیطی	تدوین طرح جامع گردشگری منطقه	برنامه ریزی جهت کاهش خطرات زیست محیطی	اجرای نمودن قوانین در راستای حفاظت محیط زیست طبیعی و کاهش مخاطرات آن	کنترل و نظارت بر روی محیط زیست و جلوگیری از هر گونه آسیب به این

عرصه ها				
شناسایی بافت های اکولوژیکی که می بایست محافظت شوند و نظارت مستمر بر آنها	اختصاص منابع کافی در مدیریت شهری جهت حفاظت از پهنه های اکولوژیکی	شناسایی بانک اطلاعاتی پهنه های اکولوژیکی و تشدید قوانین نظارتی جهت حفاظت از آنها	تصویب قوانین هوای پاک و منع ساخت و ساز غیر اصولی و قوانین حفظ بافت اکولوژیکی	حفاظت بافت اکولوژیکی
شناسایی پلاک های مستعد توسعه و نیازمند بهسازی و کنترل و نظارت بر آنها	شناسایی پتانسیل ها و زمین های دارای منابع ذخیره ، نیازمند بهسازی و مستعد توسعه دارای بافت اکولوژیکی جهت توسعه و بهسازی	شناسایی پلاک های ساخته شده ، دایر و بایر جهت توسعه و بهسازی پهنه های اکولوژیکی	تصویب قوانین گسترش و بهسازی بافت اکولوژیکی	توسعه و بهسازی بافت اکولوژیکی

بر اساس نتایج جدول (۶)، تأکید بر مواردی نظیر تدوین طرح جامع گردشگری و مشارکت مردم در آن، تدوین و بکارگیری قوانین بهره برداری اقتصادی منجمله استفاده از قانون ماده ۱۴ زمین شهری جهت احداث باغ ویلا؛ تدوین سند بالادستی در مورد ارتقاء کیفی و فرهنگی بافت اکولوژیکی و تصویب قانون هوای پاک و همچنین شناسایی پتانسیل ها و زمین های دارای منابع ذخیره، نیازمند بهسازی و مستعد توسعه دارای بافت اکولوژیکی جهت توسعه و بهسازی برای مدیریت اکوتوریسم بافت‌های اکولوژیکی شهری منطقه ۹ کلان شهر اصفهان ضرورت دارد (جدول (۷)).

جدول (۷). نتایج حاصل از اجرایی نمودن راهبردها

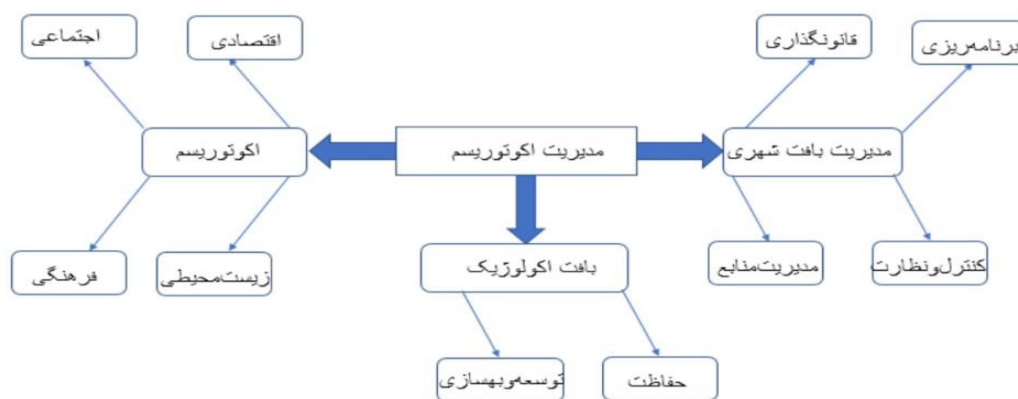
نتایج حاصل از راهبردها	قانونگذاری	برنامه ریزی	مدیریت منابع	کنترل و نظارت
اجتماعی	ارتقاء کیفی ساختار و هماهنگی دستگاههای ذیربط	همراهی مردم در طرح جامع گردشگری	همراهی مردمی در حفظ منابع	امنیت و بکارگیری قدرت مردمی جهت جلوگیری از تخلفات
اقتصادی	بهره برداری از پتانسیل اقتصادی پهنه ها با تولیدات و نمایشگاه های مختلف	بهره برداری از حقوق مالکانه و عواید اقتصادی اش	بهره برداری مالکین از فواید حاصل از تولید و عرضه و نمایش محصولات و خدمات	کاهش هزینه های نظارتی و ناشی از تخریب ساخت و ساز های غیر اصولی
فرهنگی	بالا بردن آگاهی و ارتقاء کیفی فرهنگی	ایجاد انگیزه و بالا رفتن آگاهی مردمی در اصلاح امور	بالا رفتن آگاهی مردمی در حفظ منابع	بالا رفتن آگاهی مردمی جهت جلوگیری از هر گونه ساخت و ساز غیر اصولی
زیست محیطی	اجرایی شدن و ایجاد انگیزه در مردم در همراهی طرح جامع گردشگر	حفظ محیط زیست و کاهش خطرات آن	ارتقاء وضع کیفی فضاها و پهنه های طبیعی موجود	حفظ محیط زیست و کاهش مخاطرات آن
حفاظت بافت اکولوژیکی	اصلاح ساختار و قوانین حفاظتی	حفظ پهنه های اکولوژیکی	حفاظت از منابع اکولوژیکی موجود	حفاظت از پهنه های اکولوژیکی موجود
توسعه و بهسازی بافت اکولوژیکی	استفاده از قوانین جهت گسترش پهنه های اکولوژیکی	ایجاد بانک اطلاعاتی املاک جهت توسعه بافت اکولوژیکی	توسعه پهنه های اکولوژیکی	توسعه و بهسازی بلفت های اکولوژیکی مستعد توسعه و نیازمند بهسازی

بر اساس نتایج جدول (۷)، راهبردهایی نظیر ارتقاء کیفی ساختار و هماهنگی دستگاه‌های ذریبط؛ همراهی مردمی در طرح جامع گردشگری و حفظ منابع و تامین امنیت؛ بهره برداری از حقوق مالکانه و عواید اقتصادی آن؛ ارتقاء وضع کیفی فضاها و پهنه های طبیعی موجود؛ حفظ و توسعه پهنه های اکولوژیک و در مدیریت اکوتوریسم بافت‌های اکولوژیک شهری منطقه ۹ کلان شهر اصفهان موثر است.

نتیجه گیری

بر اساس نتایج حاصل، بخش‌های قانون‌گذاری، برنامه‌ریزی، مدیریت منابع و کنترل و نظارت، عوامل علی برای شرایط و وضعیت موجود در بافت اکولوژی منطقه ۹ هستند. لذا، ارائه طرح‌های مردم‌محور و مشارکتی و ایجاد زمینه برای استفاده عموم از اراضی بافت اکولوژی در بخش قانونگذاری توسط مدیران منطقه و تشدید قوانین نظارتی در برنامه‌ریزی‌ها، شناسایی کلیه منابع و موارد مصرف آنها، شناسایی کلیه اراضی مستعد بهره‌مندی از منابع و تخصیص اصولی موارد مصرف به اراضی در بخش مدیریت منابع و همچنین، هماهنگی دستگاه‌ها در راستای مدیریت بافت اکولوژیک منطقه به منظور کنترل و نظارت بیشتر بر منطقه، سبب بهبود وضعیت موجود می‌گردند. در بخش بافت اکولوژیک، نتایج نشان می‌دهد حفاظت و پس از آن توسعه و بهسازی بافت از اهمیت فراوانی برخوردار است. لذا مدیران می‌بایست ابتدا سعی کرده تا پهنه‌های اکولوژی منطقه حفظ شده سپس در راستای توسعه و گسترش آن بکوشند. در بحث اکوتوریسم، تحلیل‌ها نشان می‌دهد که فاکتورهای اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و فرهنگی نقش بسزایی دارند. بر اساس نتایج حاصل، به طور عمده شهرداری، جهاد کشاورزی، وزارت نیرو و محیط زیست به عنوان عوامل مداخله‌گر در مدیریت بافت اکولوژی منطقه ۹ شهرداری اصفهان، نقش دارند. از اینرو، این سازمان‌ها با تصمیماتی نظیر، تصویب قوانین هوای پاک، حفظ و گسترش فضای سبز جهت جلوگیری از آلودگی پهنه‌های اکولوژیک و منع ساخت‌وساز در این عرصه‌ها، حفظ کاربری‌های باغ و کشاورزی و اجرای قوانین تغییر کاربری‌ها، تأثیر زیادی در مدیریت بهتر اکوتوریسم منطقه، ایجاد می‌کنند. بر اساس مدل پیشنهادی، مشارکت مردم در مدیریت بافت منطقه ضمن نظارت‌های مقتدرانه، زمینه را برای ایجاد انگیزه در مردم و جلوگیری از سوءاستفاده‌های احتمالی، فراهم می‌آورد. فاکتورهای نامبرده مورد تأکید بسیاری از مصاحبه‌شوندگان که متخصصین امر هستند، بوده است. لذا اگر، ارائه طرح‌ها و برنامه‌هایی که در سایه کنترل و نظارت سازمان‌های متولی، مشارکت مردم را در مدیریت بافت لحاظ کرده از اولویت تصمیم‌گیرندگان قرار بگیرد؛ بهبود وضعیت موجود منطقه را به دنبال دارد. طبق بررسی‌ها و مطالعات انجام شده این تحقیق، انجام اقدامات اساسی در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و فرهنگی، پیامدهای کلیدی حفظ، توسعه و بهسازی بافت اکولوژی منطقه را به دنبال دارد. اقدامات اقتصادی می‌تواند شامل، بهره‌برداری حقوق مالکانه، توسعه اکوتوریسم و توریسم کشاورزی با امکانات لازم، استفاده از قانون ماده ۱۴ زمین شهری جهت احداث باغ‌ویلا، احداث گلخانه‌های گیاهان دارویی و فروش محصولات کشاورزی و باغی و خرید و فروش میوه و سبزیجات در مزرعه از تولید به مصرف و واگذاری باغ‌های اجاره‌ای، باشد. اقدامات اجتماعی شامل، برگزاری جلسات متعدد با معتمدین محلات و آموزش در رسانه‌ها، برگزاری مراسمات آئینی و جشنواره‌های گل‌و گیاه، به جذب گردشگر و توسعه توریسم کمک می‌کند. در راستای اقدامات زیست‌محیطی، تدوین قوانین مرتبط و ضوابط مربوطه جهت حفظ و گسترش هر چه بیشتر و هماهنگی دستگاه‌های اجرایی،

ساماندهی کاربری‌های مختلف موجود در منطقه، می‌تواند کارگشا باشد. در حوزه فرهنگی اقداماتی مانند، برگزاری جلسات با معتمدین محلات جهت آموزش و برگزاری مراسمات و جشنواره‌های گل‌وگیاه و برنامه‌ریزی‌های مشارکتی و کلیه اقدامات جهت جذب گردشگر و توریسم به صورت نمایشگاه‌های فصلی و محلی با هدف نمایش ویژگی‌های محلی منطقه، گره‌گشای بسیاری از مشکلات در منطقه است. درکل این نتاج منجر به اجرایی شدن بهترین شیوه مدیریتی اکوتوریسم با تأکید بر بافت‌های اکولوژیک شهری می‌شود. بررسی‌های انجام شده در این پژوهش نشان می‌دهد که، وضعیت فعلی مدیریت بافت اکولوژی منطقه ۹ شهرداری اصفهان مطلوب نیست به این منظور، با توجه به کارهای انجام شده الگوی پیشنهادی مدیریت اکوتوریسم در منطقه ۹ شهرداری اصفهان ارائه گردیده است که نشان می‌دهد با انجام اقداماتی می‌توان، وضعیت را بهبود بخشید. نتایج حاکی از این است که، ضعف در قوانین، عدم برنامه‌ریزی مناسب و توجه نکردن به کاربری‌های اصولی، سبب شده که وضعیت اکولوژیکی منطقه در حال حاضر در شرایط مطلوب نباشد. در این پژوهش، مدلی ارائه شده که بکارگیری آن می‌تواند نتایج مثبتی را برای بهبود مدیریت اکوتوریسم در منطقه ۹، ایجاد کند. بر این اساس، برای مدیریت بهتر بافت‌های اکولوژی بویژه در منطقه ۹ شهرداری اصفهان، می‌بایست به ابعاد مدیریت بافت شهری، بافت اکولوژیک و اکوتوریسم توجه ویژه نمود شکل (۹). بنابراین لازم است، مدیران نسبت به شناخت و تحلیل وضعیت موجود خود در این ابعاد، تلاش کرده و در برنامه‌ریزی‌های خود به آنها توجه نمایند.

شکل (۹). ابعاد اصلی و مقوله‌ها

منابع

- توکلی نیا، جمیله. متوکلان، علی. صراف، مظفر و بوربوری، فائزه. (۱۳۹۶). ارزیابی تناسب مکانی برای توسعه اکوتوریسم در منطقه رود بار و قصران و لواسانات با استفاده از روش OWA با کمیت سنج های فازی، فصلنامه برنامه ریزی و توسعه گردشگری، ۷ (۲۶): ۶۸-۹۵.
- حمیدیان، محمود. بارانی، حسین. محمدزاده، مرجان. عابدی سروستانی، احمد. توکلی، محسن. (۱۳۹۹). تبیین مولفه ها و شاخص های بعد اجتماعی - فرهنگی جهت سنجش و پایش توسعه اکوتوریسم در سامانه های عرفی مرتعی استان ایلام، ۱۴ (۱): ۷۳-۸۴.
- سراقی، عیسی. ملکی، حسین. ابوالفتحی، داریوش. (۱۳۸۷). نقش جاذبه های اکوتوریستی در توسعه گردشگری نهند با تاکید بر مدل SWOT. نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۸ (۶): ۱۷۰-۱۳۳.
- طلیعه علیا، زهرا. (۱۳۹۰). وضعیت حقوقی اکوتوریسم در ایران، نشریه تعالی حقوق، ۳ (۱۱): ۱۲۹-۱۴۰.
- محمدی ترکمانی، حجت. فلاح پور، سجاد. طاهرخانی، علیرضا. (۱۳۹۸). ارزیابی توان اکولوژیکی شهرستان میانه در راستای توسعه اکوتوریسم با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی. نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۹ (۵۵): ۲۳۳-۲۱۵.
- مروتی، مریم. اکبریان، سمانه. (۱۳۹۸). برنامه ریزی راهبردی توسعه پایدار اکوتوریسم با بهره گیری از مدل تلفیقی SWOT و ANP (مطالعه موردی: پناهگاه حیات وحش دره انجیر ونی باز)، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۲۲ (۱۱): ۱۷۲-۱۵۹.
- Admasu, S; (2020), **Ecotourism as a Tool to Substantially Funding Conservation Endeavors in Ethiopia**, Journal of Tourism & Hospitality, 9(3): 1-5.
- Barna, C; Epure, M; Vasilescu, R; (2011), **Ecotourism- Conservation of the Natural and Cultural Heritage**, Review of Applied Socio-Economic Research, 1(1): 78-98.
- Bennathaniel, H.D; Lasara, M.L; & Kalam, T; (2018), **Can REDD+and Ecotourism coexist? Integrating REDD+and Ecotourism in Meghalaya: Potential and Implications**, InClimate Change and Developing Countries;Mawlong, B.L., Ed.; Cambridge Scholars Publishing: Newcastle upon Tyne, UK.
- Bith, B; (2011), **Community-based Ecotourism and Empowerment of Indigenous People: the Case of Yeak Laom Community Development**, Cambodia, Master Thesis of Tourism Management at Lincoln University.
- Cheia, G; (2011), **Ecotourism: Definition and Concepts**, Journal of tourism, Stefan cel Mare University of Suceava, 720209, Romania.
- Choi, G; Kim, J; Sawitri, M. Y; & Lee, S. K; (2020), **Ecotourism Market Segmentation in Bali**, Indonesia:Opportunities for Implementing REDD+, Land Journal, 9(186): 1-15.
- Drumm, A; Moore, A; (2002), **Ecotourism Development – A Manual for Conservation Planners and Managers**, an Introduction to Ecotourism Planning, Volume 1, the Nature Conservancy, Arlington, Virginia, USA.
- Eshetu, A. A ; (2010), **Community Based Ecotourism Development as a Viable Strategy for Sustainable Natural Resource Management: Opportunities and Challenges**, The Case of Borena-Saynt Park: South Wollo, Ethiopia, Master Thesis of Arts Degree (MA) in Development Studies.
- Hansen, A; (2007), **the Ecotourism Industry and the Sustainable Tourism Eco-Certification Program (STEP)**, University of California, San Diego.

- Himberg, N; (2006), **Community-based Ecotourism as a Sustainable Development Option in the Taita Hills**, Kenya, Master Thesis, University of Helsinki, Department of Geography.
- Isaac, M; Wuleka, K. C; (2012), **Community-Based Ecotourism and Livelihood Enhancement in Sirigu**, Ghana, International Journal of Humanities and Social Science, 2(18): 90-110.
- Marika, V; (2013), **Ecotourism and Sustainability: Social Impacts on Rural Communities Case: San Luis Potosí, Mexico**, Laurea University of Applied Sciences, Laurea Kerava.
- Martínez, Y. C; Baños, M. R; Monroy, H. C; (2018), **Ecotourism as a path to sustainable development in an isolated Magic Town: The case study of La Trampa**, Mexico, Journal of Tourism Analysis, 1(1): 1-18.
- McLaughlin, J. M; (2011), **Ecotourism Assessment: Applying the Principles of Ecotourism to Paddle-Based Recreation in St. Lawrence Islands National Park and Environs**, Master Thesis of Environmental Studies, Queen's University, Kingston, Ontario, Canada.
- Ross, S; Wall, G; (1999), **Ecotourism: towards congruence between theory and practice**, Tourism Management, 20 (1999): 123-132.
- Sander, B; (2010), **The Importance of Education in Ecotourism Ventures**, Substantial Research Paper, American University, May 2010.
- Wondirad, A; (2019), **Does ecotourism contribute to sustainable destination development or is it just a marketing hoax? Analyzing twenty-five years contested journey of ecotourism through a meta-analysis of tourism journal publications**, Asia Pacific Journal of Tourism Research, 24(11): 1047-1065.
- Wondirad, A; (2020), **Ecotourism development challenges and opportunities in Wondo Genet and its environs**, southern Ethiopia, Journal of Place Management and Development, 13(4): 465-491.